

Prosociální strategie ve škole

KATEŘINA MICHALOVÁ, VĚNCESLAVA KOUBOVÁ

O metodice Dobrý začátek, jejích hlavních principech a přínosech pro předškolní děti, pedagogy i rodiče jsme na stránkách tohoto časopisu již mnohokrát psali. S končícím školním rokem bychom se rádi rozloučili skrze sdílení zkušeností Věnceslavy Koubové – ředitelky Mateřské školy Sluníčko v Roudnici nad Labem, která patří do skupiny škol, jež se již v roce 2014 zapojily do pilotních projektů Šcholy Empirica zaměřených na podporu inkluzivního předškolního vzdělávání včetně spolupráce s Centrem pro empiricky ověřenou ranou intervenci – Centre for Evidence Based Early Intervention (CEBEI) pod Bangorskou univerzitou ve Walesu.

Pedagogové a školy hrají velmi důležitou roli při výchově dítěte a mohou jeho vývoj zásadně ovlivnit pozitivním směrem. To, jak si dítě povede ve škole, ale i v životě obecně, velkou měrou závisí na rozvoji jeho sociálních a emočních kompetencí – jejich podpora a zlepšování v raném věku dle řady výzkumů prokazatelně působí preventivně proti nežádoucímu chování a s tím spojených závažnějších problémů ve věku pozdějším.

školními vzdělávacími programy. Je založena jednak na změně postojů pedagogů k sobě samotným, k dětem i rodičům, jednak také na změně výchovných stylů pedagogů (nové aktivity, větší zapojení žáků, individuální přístup k potřebám žáků, zapojení rodičů do vzdělávání a intenzivní kolegiální podpora učitelů). To vše poté přispívá nejenom k podpoře pozitivního klimatu samotné třídy a duševnímu zdraví dětí, pedagogů i rodičů, ale i ke změně celkového klimatu mateřské školy, a vytváří prostředí pro úspěšné dosažení cílů ve vzdělávání pro každé dítě.

Metodika Dobrý začátek pedagogům přináší konkrétní způsoby práce právě v oblasti podpory sociálních a emočních kompetencí dětí, vychází z RVP a je kompatibilní s dalšími

KLIMA ŠKOLY

Jako každá změna v zaběhnutých procesech, zavádění nových přístupů a metodik do školního prostředí vyžaduje motivaci a aktivní zapojení všech zúčastněných. Jak bylo zmíněno, úspěšné zavedení, realizace a udržitelnost metodiky Dobrý začátek úzce souvisí se změnou postojů učitelů k sobě samým, dětem, rodičům i kolegům. Taková změna je dlouhodobý proces, který propojuje sebereflexi s novými poznatky a odhodláním změnit své chování. Tomuto procesu předchází moment uvědomění si, že dosavadní přístupy a způsoby řešení nepřinášejí žádoucí výsledky. Ze zkušeností z práce s učiteli víme, že toto zjištění je velmi silným motivačním prvkem k seberozvoji a profesnímu růstu, který metodika Dobrý začátek poskytuje. Další předpoklady k úspěšnému zavedení metodiky, které jsme v průběhu pilotáží metodiky v ČR adresovali, zahrnují rozvoj kompetencí pedagogů, změny v prostředí a klimatu MŠ, podporu pedagogů ze strany lektorů metodiky Dobrý začátek, podporu a zapojení vedení MŠ, a kolegiální spolupráci.

Přijměte nyní pozvání do Mateřské školy Sluníčko v Roudnici nad Labem jakožto příkladu dobré praxe, kde se výborně daří kolegiální spolupráci, osvědčené vedení maximálně podporuje profesní a osobní rozvoj pedagogů a kde kladou důraz na to, jak učit děti osvojovat si správné návyky, navazovat vztahy, podporovat vzájemný respekt a důvěru, zvládat emoce, spolupracovat či řešit problémy.

„Největším bonusem pro školu z našeho pohledu je, že jsme se v roce 2015 setkali s Dobrým začátkem“. Postupně jsme se přesvědčovali, že právě tento program je pro nás tím pravým. Od té doby jsme ušli velký kus cesty, který se skládal ze seznamování všech osmnácti pedagogů s metodikou různými formami (školení, stáže na bangorské univerzitě ve Walesu, sdílení zkušeností, aplikace zkušeností do práce s dětmi). Byla to doba hledání, diskusí o tom, zda jdeme správnou cestou, nyní už o tom není nejmenších pochyb.

Během této doby se i Dobrý začátek zdokonaloval a nabízel nám stále kvalitnější podporu v podobě metodiky, pomůcek, odborné literatury jak pro pedagogy, tak pro rodiče. Vše slouží ke zkvalitňování předškolního vzdělávání. Program podporuje individuální přístup zlepšuje sociální a emočního vývoje dětí. Respektuje všechny partnery, kteří spolu kooperují, vede je k vzájemné úctě a porozumění.

Obrovskou výhodou metodiky je, že má pevná pravidla, a pokud do školy nastoupí nový pedagog, je vyškolen zkušenými lektory a po ne příliš dlouhé době může program začít uplatňovat bez zátěže na provoz školy. Víme, že metoda funguje a že má vědecky ověřené postupy, nemusíme tápat a klást si otázky, zda jdeme správným směrem. K práci s dětmi využíváme kvalitních pomůcek vytvořených výtvarníky s vysokou uměleckou úrovní. Učitelky nemusí nic vyrábět na koleni, vše má svůj účel a koresponduje s metodikou.

Pro podporu sebevědomí dětí je dobré, že špatné chování nepředvádíme přímo na nich, ale na velkých loutkách, pomocí kterých simulujeme nežádoucí chování. Děti tak mají možnost poznávat, co je špatně, a loutkám poradit, jak mají situaci příště vyřešit. Pokud je třeba vyřešit problém, s kterým si děti nevědí rady, zveme starého moudrého medvěda z lesa (velká loutka), který zná odpověď na každou otázku a dětem poradí. U dětí požívá velké vážnosti. Želva Želvíra zase naučí, jak se uchýlit do bezpečného prostředí a využít relaxační techniky (hluboké dýchání, počítání). Využíváme pozitivní motivace, chválení a přehlížení negativního chování. Dítě získává pozornost jen za žádoucí chování. Nežádoucí chování ignorujeme (pokud se nejedná o chování agresivní). Jestliže někdo nestihne práci ve vyhrazeném časovém úseku, má možnost si ji dokončit později po domluvě.

Zvládání žádoucího chování nacvičujeme např. podle pomůcky detektiv přátelského chování, diskutujeme postupy v ranním kruhu, učíme se rozumně hledat východisko z konkrétních krizových situací v kolektivu. Za sebeovládání a žádoucí chování děti dostávají samolepky s obrázkem situace, kterou dítě opakovaně zvládá – např. umím počkat, až na mě přijde řada. Přínosem je, že si děti osvojují v kolektivu základní pravidla ve třídě, naučí se respektovat kamaráda, kamarádsky se chovat, být trpělivý. Daří se jim zvládat agresi a stres.

Po dobu práce podle programu Dobrý začátek[®] se nám podařilo zlepšit klima školy, lépe navazujeme a zlepšujeme spolupráci s rodiči, škola je vstřícná a otevřená k partnerům i veřejnosti. V oblibě je již tradiční komunitní setkání v červnu na zahradě školy, kterého se vždy účastní 400 lidí.

S Dobrým začátkem[®] je všem dobře, jsme v bezpečí a zvládáme všechna životní úskalí.“ Věnceslava Koubová, ředitelka školy

Schola Empirica dlouhodobě podporuje pedagogy MŠ v rozvoji socioemočních dovedností dětí pomocí metodiky Dobrý začátek[®] pro MŠ, jež vychází z principů amerického programu Incredible Years.

Mateřská škola Sluníčko v Roudnici n. L. má sedm tříd a je umístěna ve dvou budovách. Vedle šesti běžných tříd je

zde zřízena jedna třída pro děti podle § 16 odst. 9, kde se vzdělávají děti s kombinovaným postižením. Škola vychází vstříc i dětem, které mají speciální vzdělávací potřeby a je třeba je integrovat do běžných tříd – aby učitelky náročnou práci zvládly, pomáhá jim asistent pedagoga. Škola úzce spolupracuje se školskými poradenskými zařízeními a odbornými pracovišti. Výhodou pro výchovně-vzdělávací práci je velká zahrada, která je za podpory zřizovatele města Roudnice n. L. postupně přetvářena podle architektonického plánu na zahradu v přírodním stylu. Prostředí zahrady a okolí je využíváno k pobytu venku a uplatňování ekologické výchovy. Pravidelně probíhají školy v přírodě.

ZDROJE

- GILLERNOVÁ, I. Podpora sociálního a emocionálního vývoje dětí v mateřské škole, in: MERTIN, V., GILLERNOVÁ, I. (eds.). *Psychologie pro učitelky mateřské školy*, str. 183–197, 2010.
- HAVRDOVÁ, E. a K. VYHNÁNKOVÁ. (eds.). *Dobrý začátek. Ověřené postupy pro učitelmateřských škol*. Praha: Schola Empirica, 2023.
- KOUTNÁ, M., KLIMEŠOVÁ, M., NETÍK, J., HAVRDOVÁ, E. a B. DVOŘÁKOVÁ. *Centra kolegiální podpory v metodice socio-emočního rozvoje předškolních dětí Dobrý začátek*. Schola Empirica, 2022.
- VYHNÁNKOVÁ, K., KLIMEŠOVÁ, M., HAVRDOVÁ, E., VO-MÁČKA, A. a J. MAZÁK. Závěrečná evaluační zpráva projektu Dobrý začátek: inkluzivní metody práce s dětmi a rodiči. Schola Empirica, 2019.
- WEBSTER-STRATTON, C. *How to Promote Children's Social and Emotional Competence*. London: Sage Publications, 2010.

Mgr. Kateřina Michalová,
metodička pro MŠ, Schola
Empirica, z. s.

**Mgr. Bc. Věnceslava
Koubová,** ředitelka MŠ
Sluníčko Roudnice nad
Labem, vedoucí Centra
kolegiální podpory
v metodice